

Rapport 125 | 2024 | ISSN 1891-8050 | ISBN 978-82-7970-155-2

Inventering og utsetting av dragehodeglansbille i 2023

Hallvard Elven

Rapport utgitt av

Naturhistorisk museum
Postboks 1172 Blindern
0318 Oslo
www.nhm.uio.no

Forfattere

Hallvard Elven

Tittel

Inventering og utsetting av
dragehodeglansbille i 2023

Sitering

Elven, H. 2024. Inventering og
utsetting av dragehodeglansbille
i 2023. Naturhistorisk museum
Rapport 125. 33 sider.

Foto

En nylig oppført benk i Viernbukta
naturreservat på Brønnøya i
Asker. Der benken nå står, var det
for noen få år siden en bra be-
stand med dragehode. Drage-
hodeglansbille ble påvist der i
2017. Nå later planten og billen til
å være helt borte som følge av
slitasje. Benken er bare ett av
mange eksempler på små og
store inngrep, både innenfor og
utenfor verneområder, som grad-
vis fortrenger dragehode og dra-
gehodeglansbille i indre Oslo-
fjord.

Foto: Hallvard Elven, 30. mai
2023.

ISSN

1891-8050

ISBN

978-82-7970-155-2

Publiseringsform

PDF

Gradering

Åpen

Dato

25.01.2024

Prosjektleder

Hallvard Elven

Prosjektnummer

104769100

Oppdragsgiver

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Oppdragsgivers ref

2023/18864

Inventering og utsetting av dragehodeglansbille i 2023

Hallvard Elven

Sammendrag

Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, utførte i 2023 flere tiltak for å bevare den sterkt truede billearten dragehodeglansbille (*Meligethes norvegicus*) i kommunene Asker, Bærum og Oslo. Prosjektet var en oppfølging av reinventeringen av arten i 2022. Denne reinventeringen viste at arten har gått drastisk tilbake i de tre kommunene i løpet av de siste fem til ti årene. Arten ble bare funnet på halvparten av de kjente levestedene som ble undersøkt.

I 2023 ble 12 av de 13 lokalitetene hvor dragehodeglansbille ikke ble gjenfunnet i 2022 undersøkt på ny. I tillegg ble én lokalitet sjekket som ikke ble sjekket i 2022. Videre ble arten forsøkt flyttet fra Oksenøya bruk på Fornebu i Bærum til to lokaliteter på Kalvøya i Bærum: Kalvøya naturreservat og Kalvøya nordøst. Ti voksne individer av dragehodeglansbille ble satt ut på hver av lokalitetene.

Reinventeringen av 13 kjente levesteder bekreftet funnene fra 2022. Arten ble gjenfunnet på én av disse lokalitetene, men ikke på de 12 øvrige. Det tyder på at arten reelt har forsvunnet fra nær halvparten av levestedene sine i disse kommunene.

Dragehodelokalitetene i indre Oslofjord ble rammet av tørke i første halvdel av juni 2023. På både donorlokaliteten og utsettingslokalitetene var det tørre forhold og dårlig dragehodeblomstring når flyttingen og utsettingen av dragehodeglansbille fant sted den andre uken i juni. Utsettingen ble gjennomført delvis som planlagt, men sannsynligheten for at den vil føre til en reetablering må anses som lav.

Utsettingen bør gjentas i 2024 samt noen år fremover. Man bør også vurdere om arten skal settes ut på ytterligere lokaliteter. Videre må man diskutere hvordan man bedre kan verne og skjytte artens levesteder i indre Oslofjord.

Innhold

1	Innledning	7
1.1	Bakgrunn	7
2	Materialer og metoder	9
2.1	Felt- og labmetodikk	9
2.2	Lokaliteter	9
2.3	Tillatelser	10
3	Resultater	11
3.1	Generelt	11
3.2	Reinventering av kjente lokaliteter	11
3.3	Flytting av dragehodeglansbille	12
4	Lokalitetstaler	14
4.1	Asker: Brønnøya: Furuholmsveien 24	14
4.2	Asker: Brønnøya: Ladeveien 1	14
4.3	Asker: Brønnøya: Ladeveien 11	14
4.4	Asker: Brønnøya: naturreservatet	15
4.5	Asker: Brønnøya: Ostsundveien 4	15
4.6	Asker: Brønnøya: Slottsveien 2	15
4.7	Asker: Brønnøya: Viernveien 14	15
4.8	Bærum: Kalvøya: Kalvøya naturreservat	15
4.9	Bærum: Kalvøya: Kalvøya nordøst	16
4.10	Bærum: Lilleøya: Kirkegårdsenga	16
4.11	Bærum: Lilleøya: Storøykilen naturreservat	17
4.12	Bærum: Oksenøya: Oksenøya bruk	17
4.13	Oslo: Bleikøya: Bleikøya vest 1	17
4.14	Oslo: Bleikøya: Bleikøya vest 2	17
4.15	Oslo: Hovedøya: Østsiden	18
5	Diskusjon og konklusjon	32
5.1	Konklusjon	32
6	Litteratur	33

1.1 Bakgrunn

I 2022 gjennomførte Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo (NHM), en reinventering av den sterkt truede billearten dragehodeglansbille (*Meligethes norvegicus*) i kommunene Asker, Bærum og Oslo. Undersøkelsen viste at arten har gått drastisk tilbake i de tre kommunene i løpet av kun fem til ti år (Elven 2024). Arten ble bare gjenfunnet på halvparten av totalt 26 undersøkte lokaliteter.

I 2023 ble det gjennomført flere tiltak for bevaring av dragehodeglansbille i de tre kommunene. Resultatene av dette arbeidet beskrives i denne rapporten. Tiltakene ble utført på oppdrag fra Statsforvalteren i Oslo og Viken. Tiltakene omfattet ny reinventering av 12 av lokalitetene hvor arten ikke ble gjenfunnet i 2022, undersøkelse av én lokalitet som ikke ble undersøkt i 2022, samt flytting og utsetting av dragehodeglansbille på to lokaliteter på Kalvøya i Bærum.

Dragehodeglansbille (Figur 1) er monofag på plantearten dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) (VU). De voksne billene legger egg i blomsterknoppene til dragehode i mai/juni, og larvene utvikles inne i blomstene. Vertsplanten har status som prioritert art med egen handlingsplan (Direktoratet for naturforvaltning 2010), og har status som særlig norsk ansvarsart. Planten vokser i baserik, grunnlendt slåtte- og naturbeitemark og i naturlig åpen, grunnlendt kalkmark. Dette er naturtyper som både er blant de mest artsrike og blant de mest truede i Norge. Planten forekommer på Østlandet i et bånd som strekker seg fra den ytre delen av Oslofjorden gjennom Oslo-området og videre nordover langs de store dalførene i innlandet til Vågå.

Dragehodeglansbille er rødlistet som *sterkt truet* (EN) (Artsdatabanken 2021). Arten er ikke prioritert, men omfattes av handlingsplanen for dragehode (Direktoratet for naturforvaltning 2010). Dragehodeglansbille finnes i dag trolig bare i Norge og er dermed i høyeste grad en norsk ansvarsart. I Handlingsplanen nevnes et gammelt, usikkert funn av arten fra Nord-Tyskland, men det er ikke gjort nyere funn utenfor Norge, og man antar at arten nå bare finnes her. Billen har langt snevrere utbredelse enn vertsplanten og er bare funnet i de åtte kommunene Moss, Frogn, Asker, Bærum, Oslo, Hole, Ringebu og Gran. Totalt er billen kjent fra cirka 45 lokaliteter, litt avhengig av hvordan lokalitetene telles (Elven 2024). Kjerneområdet for arten er øyene og kystområdene helt innerst i Oslofjorden, som deles mellom kommunene Asker, Bærum og Oslo. Her er arten kjent fra 30 lokaliteter.

Flertallet av de kjente lokalitetene er i dag under sterkt press fra blant annet utbygging, gjengroing og spredning av fremmede plantearter. Dette gjelder særlig i kjerneområdet for arten innerst i Oslofjorden. I tillegg til den generelle forringelsen av lokalitetene, opplevde Østlandet i 2018 en ekstrem tørkesommer som utvilsomt hadde potensial til å slå ut små populasjoner av dragehodeglansbille.

I 2022 ble 26 av artens 30 kjente lokaliteter i Asker, Bærum og Oslo undersøkt enten av NHM eller av andre (Elven 2024). Målet var å prøve å gjenfinne dragehodeglansbille samt gjøre en tilstandsvurdering av lokalitetene. Undersøkelsen viste at dragehodeglansbille har opplevd en dramatisk tilbakegang på disse lokalitetene, og at denne tilbakegangen har funnet sted bare i løpet av de siste fem til ti årene. Totalt ble arten bare (gjen)funnet på halvparten av de 26 undersøkte

lokalitetene. Enkelte av lokalitetene er i dag så forringet at billen neppe lenger har livsgrunnlag der. Dette gjaldt særlig på Brønnøya og Nesøya i Asker, hvor billen bare ble gjenfunnet på to av ti kjente lokaliteter. Rundt halvparten av lokalitetene har fortsatt god hevdtilstand og en tilsynelatende stabil populasjon med dragehode. Likevel later billen til å ha forsvunnet fra mange av lokalitetene. Det tyder på at det også kan ha vært en enkelthendelse som har rammet flere lokaliteter samtidig. Det er nærliggende å tro at ekstremtørken i 2018 er årsaken til at arten etter alt å dømme plutselig forsvant fra flere lokaliteter omtrent samtidig.

Undersøkelsen i 2022 hadde også som mål å identifisere aktuelle donor- og utsettingslokaliteter med tanke på en eventuell utsetting av arten. To aktuelle utsettingslokaliteter ble undersøkt: Ekebergskranningen og Malmøya i Oslo. Billen har aldri blitt påvist på noen av disse lokalitetene, men begge lokalitetene har gode bestander med dragehode og er dermed potensielt godt egnet for utsetting av dragehodeglansbille.

Planen om flytting og utsetting av dragehodeglansbille var i utgangspunktet mest en teoretisk øvelse, men ideen ble brått mer relevant i lys av inventeringen i 2022. Dersom dragehodeglansbille i løpet av noen få år reelt har forsvunnet fra halvparten av lokalitetene i indre Oslofjord, haster det å få satt inn tiltak for å hindre en ytterligere tilbakegang. Tilbakeføring av arten til lokaliteter hvor den frem til nylig har levd men nå synes å være borte, fremstår nå som et svært aktuelt bevaringstiltak. Alle de lokalitetene hvor arten ikke ble gjenfunnet er i prinsippet aktuelle som utsettingslokaliteter, men særlig de lokalitetene hvor forholdene fortsatt synes å ligge godt til rette for arten. De lokalitetene som har opplevd sterk forringelse av biotopen er nødvendigvis mindre aktuelle i dag, men de kan på sikt bli aktuelle igjen gitt at man setter inn tiltak for å restaurere de ødelagte biotopene.

Med bakgrunn i de beskrevne forholdene hadde prosjektet i 2023 to delmål:

Delmål 1 var å foreta en ny undersøkelse av de lokalitetene i Asker, Bærum og Oslo hvor dragehodeglansbille ikke ble gjenfunnet i 2022. Hensikten var å få styrket eller avkreftet konklusjonen om at arten har forsvunnet fra disse lokalitetene.

Delmål 2 var å prøve å tilbakeføre arten til noen av de antatt tomme lokalitetene gjennom flytting av individer fra lokaliteter hvor den fortsatt holder stand.

Før delmål 2 kunne utføres, måtte de aktuelle utsettingslokalitetene undersøkes på ny for å få bekreftet eller avkreftet om arten virkelig er borte derfra (delmål 1). De aktuelle donorlokalitetene måtte også undersøkes for å vurdere om bestandene av dragehodeglansbille var store nok i 2023 til at det var forsvarlig å høste individer derfra til flytting.

I 2021 kom det utkast til nasjonale retningslinjer for bevaringsutsetting av truede arter (Tingstad & Endrestøl 2021). Dokumentet gir klare retningslinjer for planlegging, gjennomføring og dokumentasjon av utsettingsprosjekter. Denne rapporten besvarer ikke i detalj alle anbefalingene i Tingstad & Endrestøl (2021), og en mer utfyllende rapport som tar for seg alle sidene ved utsettingsdelen av prosjektet vil måtte lages senere i prosjektet.

Figur 1. Dragehodeglansbille *Meligethes norvegicus* på vertsplanten dragehode *Dracocephalum ruyschiana* ved Oksenøya bruk på Fornebu den 7. juni 2023. Foto: Hallvard Elven.

2.1 Felt- og labmetodikk

Feltarbeidet ble utført mellom 30. mai og 7. juni 2023. Dette tilsvarte perioden fra dragehode sto i liten blomsterknopp til blomstene var i ferd med å springe ut. Dette er den beste perioden for søk etter dragehodeglansbille. Arten ble lett etter visuelt på vertsplanten samt ved lett slagåving av planten og vegetasjonen rundt. Dragehode er en prioritert art og er fredet mot alle former for skade. Det ble følgelig lagt stor vekt på å ikke skade plantene under søket.

Dragehodeglansbille kan i praksis ikke bestemmes med sikkerhet i felt. Det er derfor nødvendig å samle inn individer av arten for bestemmelse. Innsamlede individer ble bestemt på en kombinasjon av genitalienes og framskinneleggens utforming (Easton 1959). De ble deretter montert på papplater og satt på nål, og vil bli deponert i insektsamlingen ved NHM.

I forbindelse med delmål 1 (søk etter arten på lokaliteter hvor den ikke ble funnet i 2022) ble det samlet inn mellom ett og fem individer av glansbiller fra hver lokalitet hvor glansbiller ble funnet. I praksis ble det totalt bare samlet inn ett enkelt individ av dragehodeglansbille på disse 13 lokalitetene, da det ikke ble funnet flere individer. Det ble også samlet inn et par glansbiller som viste seg å tilhøre andre arter.

I forbindelse med delmål 2 (flytting av individer) ble det flyttet og satt ut 20 individer av dragehodeglansbille på to utsettingslokaliteter (ti individer på hver lokalitet). Alle 20 individene ble hentet fra den samme donorlokaliteten (se 2.2). Individene ble samlet skånsomt ved hjelp av en

exhauster og fordelt mellom to 40 ml plasttuber (ti individer i hver tube). Tubene ble oppbevart mørkt under frakten til utsettingslokalitetene, og sto i skygge mens lokalitetene ble undersøkt forut for utsettingen. Billene ble deretter satt ut rett på vertsplanten.

Vi hadde ingen sikker måte å artsbestemme de flyttede individene på før de ble satt ut. Individene ble imidlertid høstet fra en lokalitet hvor dragehodeglansbille er den klart dominerende glansbillearten, og de ble samlet direkte fra vertsplanten. Det er derfor overveiende sannsynlig at de fleste individene som ble flyttet – trolig alle – tilhørte dragehodeglansbille. Det er heller ikke mulig å kjønnsbestemme dragehodeglansbille i felt, men ved utsetting av ti individer kan man være nokså sikker på at man flytter både hanner og hunner.

Lokalitetene ble fotodokumentert, og det ble tatt notater om tilstanden til hver lokalitet, men det ble ikke gjort en grundig vurdering av hver lokalitet siden dette ble gjort i 2022.

2.2 Lokaliteter

De undersøkte lokalitetene er listet i Tabell 1 og beskrives nøyere i kapittel 4.

Undersøkelsen omfattet 12 av de 13 lokalitetene hvor dragehodeglansbille ikke lot seg gjenfinne i 2022, samt én lokalitet som ikke ble undersøkt i 2022. Syv av lokalitetene ligger i Asker kommune, tre i Bærum kommune og tre i Oslo kommune. Én lokalitet hvor arten ikke lot seg gjenfinne i 2022 ble utelatt fra undersøkelsen:

Storenga på Nesøya i Asker. Bakgrunnen var at dragehodepopulasjonen der nå er så marginal at det ikke er realistisk at billen fortsatt kan finnes der (Øystein Røsok pers. medd.).

Basert på resultatene fra 2022 ble tre av de antatt tomme lokalitetene pekt ut som aktuelle utsettingslokaliteter: Kirkegårdsenga på Fornebu (Figur 18) samt Kalvøya naturreservat (Figur 14) og Kalvøya nordøst (Figur 16) på Kalvøya. Felles for de tre lokalitetene er at de ligger på arealer som det offentlige rår over. Alle tre eies av Bærum kommune. Det forenkler den videre forvaltningen av lokalitetene.

De to lokalitetene på Kalvøya har trolig hatt bestand av dragehodeglansbille inntil helt nylig. Dragehodebestandene på de to lokalitetene har trolig tapt seg noe i løpet av de siste 10–15 årene, men begge lokalitetene har fortsatt ganske bra bestand. Kirkegårdsenga har vært ute av hevd i lang tid, og den opprinnelig nokså store dragehodebestanden har gradvis blitt fortrent av kanadagullris og annen høy vegetasjon til den var nesten utryddet. Billen ble funnet der så sent som i 2005, men døde trolig ut som følge av gjengroingen en gang mellom 2005 og 2019. Skjøtsel av lokaliteten har nå blitt gjenopptatt. De siste par årene har enga blitt slått, og dragehodebestanden er i ferd med å ta seg opp igjen. Etter de innledende undersøkelsene i 2023 ble lokaliteten likevel droppet som utsettingslokalitet (se Resultater).

I tillegg til de nevnte lokalitetene, ble to lokaliteter undersøkt med henblikk på å bruke dem som donorlokaliteter for utsettingen. Disse var Storøykilen naturreservat (Figur 20) og Oksenøya bruk (Figur 22). Begge ligger nord på Fornebu i Bærum. Bakgrunnen for å velge disse var at billen ble funnet i meget stort antall på begge lokalitetene i 2022 (Olberg & Lønnve 2022, Elven 2024). Etter de innledende undersøkelsene i 2023 ble likevel Storøykilen naturreservat droppet som donorlokalitet (se Resultater).

Totalt ble det altså valgt én donorlokalitet (Oksenøya bruk) og to utsettingslokaliteter (Kalvøya naturreservat og Kalvøya nordøst) for utsettingen i 2023.

2.3 Tillatelser

Prosjektet krevde flere tillatelser som ble innhentet på forhånd. De omfattet tillatelse fra Statsforvalteren i Oslo og Viken til å samle inn opptil fem individer av dragehodeglansbille for identifikasjon fra aktuelle naturreservater, tillatelse til å samle inn individer fra Storøykilen naturreservat for flytting, samt tillatelse fra Miljødirektoratet til å sette ut dragehodeglansbille på Kirkegårdsenga, Kalvøya naturreservat og Kalvøya nordøst.

Tabell 1. Lokaliteter undersøkt i 2023.

Kommune	Lokalitet	Senterpunkt	Utsetting 2023
Asker	Brønnøya, Furuholmsveien 24	59,852300°N 10,529800°E	
Asker	Brønnøya, Ladeveien 1	59,857600°N 10,544600°E	
Asker	Brønnøya, Ladeveien 11	59,856413°N 10,540678°E	
Asker	Brønnøya, naturreservatet	59,856548°N 10,545737°E	
Asker	Brønnøya, Ostsundveien 4	59,866363°N 10,548453°E	
Asker	Brønnøya, Slottsveien 2	59,855800°N 10,548500°E	
Asker	Brønnøya, Viernveien 14	59,860300°N 10,551600°E	
Bærum	Kalvøya, Kalvøya naturreservat	59,886200°N 10,537800°E	Utsettingslokalitet
Bærum	Kalvøya, Kalvøya nordøst	59,885800°N 10,541600°E	Utsettingslokalitet
Bærum	Lilleøya, Kirkegårdsenga	59,894820°N 10,598830°E	
Bærum	Lilleøya, Storøykilen naturreservat	59,894560°N 10,604210°E	
Bærum	Oksenøya, Oksenøya bruk	59,899500°N 10,608500°E	Donorlokalitet
Oslo	Bleikøya, Bleikøya vest 1	59,888048°N 10,734845°E	
Oslo	Bleikøya, Bleikøya vest 2	59,887788°N 10,734116°E	
Oslo	Hovedøya, østsiden	59,894600°N 10,739900°E	

3.1 Generelt

Tabell 2 viser positive og negative funn av dragehodeglansbille gjort i sammenheng med prosjektet i 2022 og 2023. Figur 2 viser kart over de kjente lokalitetene for dragehodeglansbille i indre Oslofjord, med angivelse av positive og negative funn. Lokalitetene som ble besøkt i 2023 er nøyere beskrevet i kapittel 4.

Reinventeringen av kjente lokaliteter for dragehodeglansbille (deltiltak 1) ble utført som planlagt. Undersøkelsene fant sted henholdsvis 30. mai (Asker og Bærum) og 1. juni (Oslo). Det var bra vær og gode leteforhold på begge dagene.

Utsettingen fant sted 7. juni. Mellom den første og den andre uken i juni opplevde imidlertid kystområdene innerst i Oslofjorden en tørke som rammet flere av dragehodebestandene ganske hardt. Mange av dragehodene aborterte blomsterknoppene sine, og det var generelt dårlig blomstring på de lokalitetene som på forhånd hadde blitt pekt ut som de mest aktuelle donor- og utsettingslokalitetene. Det førte til noen endringer i deltiltak 2 (flytting og utsetting).

Som følge av tørken ble én av donorlokalitetene (Storøykilen naturreservat) droppet fordi det ikke lenger ble vurdert som forsvarlig å høste individer derfra. Én utsettingslokalitet (Kirkegårdsenga) ble også droppet, ikke direkte på grunn av tørken, men fordi det generelt var få dragehodeplanter å se der i 2023. Utsetting fant sted på de to foreslåtte lokalitetene på Kalvøya i Bærum: Kalvøya naturreservat og Kalvøya nordøst. Begge lokalitetene var imidlertid også ganske hardt rammet av tørken, og sannsynligheten for

at utsettingen vil føre til en reetablering må anses som lav.

Tørken i 2023 ble ikke så langvarig. Fra cirka 18. juni kom det igjen en del regn, og vegetasjonen langs kysten av indre Oslofjord tok seg opp igjen og holdt seg frisk ut sesongen. Dette til forskjell fra i 2018, da tørken varte fra slutten av mai til slutten av august. Selv om tørken i 2023 ble kortvarig, hadde den trolig stor negativ effekt på populasjonene av dragehodeglansbille siden den inntraff i den mest kritiske perioden for artens larveutvikling, mens dragehodeblomstene var i ferd med å springe ut.

3.2 Reinventering av kjente lokaliteter

Dragehodeglansbille ble bare gjenfunnet på én av de 13 undersøkte lokalitetene hvor arten enten ikke ble funnet eller ikke ble lett etter i 2022. I Ostsundveien 4 på Brønnøya i Asker (Figur 10) ble det funnet én enkelt hunn av dragehodeglansbille. Undersøkelsen styrker dermed konklusjonen fra 2022 om at arten reelt er borte fra de fleste av disse lokalitetene.

Blant de 13 undersøkte lokalitetene var også de tre lokalitetene som hadde blitt vurdert som aktuelle utsettingslokaliteter. Billen ble ikke gjenfunnet på noen av disse tre i 2023. Hver av lokalitetene ble også undersøkt mer enn én gang i 2022, og vi har dermed ganske sterkt belegg for at arten reelt har forsvunnet fra lokalitetene. Basert på dette vurderte vi at lokalitetene egnet seg for utsetting. Det ble likevel lagt opp til å undersøke hver lokalitet én gang til på selve «flyttedagen» for å gjøre en endelig vurdering da.

Tabell 2. Oversikt over kjente forekomster av dragehodeglansbille i Asker, Bærum og Oslo. I de tre siste kolonnene er angitt funn av dragehodeglansbille i 2022, 2023 og for de to årene sammenlagt.

Kommune	Lokalitet	Senterpunkt	Funnstatus dragehodeglansbille		
			2022	2023	2022 + 2023
Asker	Brønnøya, Furuholmsveien 24	59,852300°N 10,529800°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Asker	Brønnøya, Ladeveien 1	59,857600°N 10,544600°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Asker	Brønnøya, Ladeveien 11	59,856413°N 10,540678°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Asker	Brønnøya, naturreservatet	59,856548°N 10,545737°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Asker	Brønnøya, Ostsundveien 4	59,866363°N 10,548453°E	Ikke funnet	Funnet	Funnet
Asker	Brønnøya, Pilodden	59,854800°N 10,526850°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Asker	Brønnøya, Slottsveien 2	59,855800°N 10,548500°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Asker	Brønnøya, Vendelveien 4	59,865471°N 10,547162°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Asker	Brønnøya, Viernveien 14	59,860300°N 10,551600°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Asker	Konglungen, Spireodden	59,832150°N 10,497250°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Asker	Nesøya, Storenga	59,870164°N 10,540646°E	Ikke funnet	Ikke lett etter	Ikke funnet
Bærum	Fornebu, Snarøya curlinghall	59,887082°N 10,618756°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Bærum	Kalvøya, Båtbukta	59,884148°N 10,535150°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Bærum	Kalvøya, Kalvøya naturreservat*	59,886200°N 10,537800°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Bærum	Kalvøya, Kalvøya nordøst*	59,885800°N 10,541600°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Bærum	Lilleøya, Kirkegårdsenga	59,894820°N 10,598830°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Bærum	Lilleøya, Storøykilen naturreservat	59,894560°N 10,604210°E	Funnet	Funnet	Funnet
Bærum	Oksenøya, Oksenøya bruk**	59,899500°N 10,608500°E	Funnet	Funnet	Funnet
Bærum	Ostøya, Klovodden	59,877000°N 10,575000°E	Ikke lett etter	Ikke lett etter	Ikke lett etter
Bærum	Ostøya, Møllerenga	59,863594°N 10,564808°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Bærum	Ostøya, Prinsen	59,872188°N 10,558692°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Bærum	Ostøya, Ringerikshaugene	59,866992°N 10,582515°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Bærum	Ostøya, Skroteplassen	59,864284°N 10,570823°E	Ikke lett etter	Ikke lett etter	Ikke lett etter
Bærum	Snarøya	Ukjent	Ikke lett etter	Ikke lett etter	Ikke lett etter
Oslo	Bleikøya, Bleikøya naturreservat	59,889705°N 10,742634°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Oslo	Bleikøya, Bleikøya vest 1	59,888048°N 10,734845°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Oslo	Bleikøya, Bleikøya vest 2	59,887788°N 10,734116°E	Ikke lett etter	Ikke funnet	Ikke funnet
Oslo	Hovedøya, sydspissen	59,891786°N 10,728176°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet
Oslo	Hovedøya, østsiden	59,894600°N 10,739900°E	Ikke funnet	Ikke funnet	Ikke funnet
Oslo	Nakkholmen	59,890066°N 10,697059°E	Funnet	Ikke lett etter	Funnet

* Utsettingslokalitet i 2023

** Donorlokalitet i 2023

3.3 Flytting av dragehodeglansbille

I forbindelse med flyttingen den 7. juni ble begge de to aktuelle donorlokalitetene undersøkt og vurdert, og alle de tre aktuelle utsettingslokalitetene ble undersøkt på ny. Basert på disse undersøkelsene ble én av donorlokalitetene (Storøykilen naturreservat) og én av utsettingslokalitetene (Kirkegårdsenga) utelatt.

Storøykilen naturreservat ble droppet som donorlokalitet fordi det var svært dårlig dragehodeblomstring og tilsynelatende få individer av dragehodeglansbille der under besøket den 7. juni. De fleste dragehodeindividene var sterkt dehydrerte, og selv om flere av dem sto i blå knopp, lot blomsterutviklingen til å ha stoppet opp, og knoppene lå an til å bli abortert. Det ble ikke funnet noen individer av dragehodeglansbille på de tørreste dragehodeplantene, men på et par litt friskere dragehoder som sto på nordsiden av kollen ble det observert to–tre

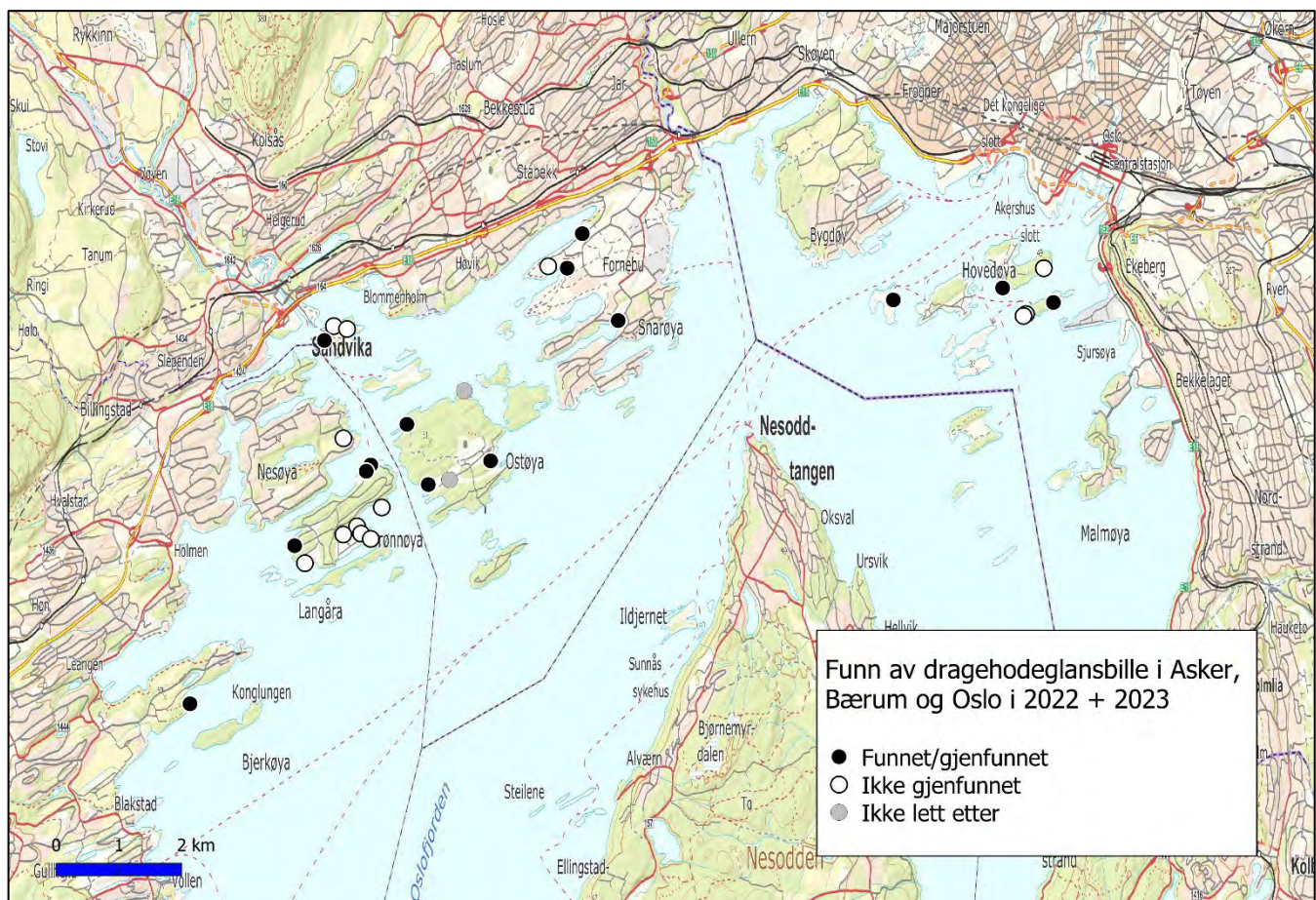
individer av antatt dragehodeglansbille (Figur 21).

Kirkegårdsenga ble droppet som utsetningslokalitet, ikke direkte som resultat av tørken, men fordi det generelt var få dragehodeindivider der i 2023 sammenlignet med 2022. I 2022 ble det funnet rundt 20 kloner i enga, men i 2023 fant vi bare rundt ti. Vi vurderte det dithen at lokaliteten ikke egner seg for en eventuell utsetting før dragehodebestanden har tatt seg mer opp.

«Trekantenga» ved Oksenøya bruk ble fortsatt ansett som aktuell som donorlokalitet. Denne lokaliteten ble også rammet av tørken, men ikke like sterkt som Storøykilen. Under besøket den 7. juni var en del av plantene fortsatt friske, og dragehodeglansbillene samlet seg i stort antall på disse friskeste dragehodeindividene. Vi vurderte det slik at det var overskudd av biller på lokaliteten i forhold til mengden tilgjengelige vertsplanter, og at det derfor ikke ville ha noen konsekvens for billens reproduksjon at vi høstet 20 individer for flytting.

De to utsetningslokalitetene på Kalvøya ble under tvil vurdert som egnet for utsetting, og utsettingen ble gjennomført som planlagt. Begge lokalitetene var imidlertid også nokså sterkt rammet av tørken og hadde ikke mye dragehode i blomst. Situasjonen var verst i Kalvøya nordøst. Her består dragehodebestanden av én meget stor dragehodeklon med nærmere 80 blomsterstilker samt et titalls småplanter spredt rundt ellers på enga. Den 7. juni var den ene, store klonen i ferd med å visne ned, og alle knoppene lå an til å bli abortert. Kun tre andre planter med til sammen åtte blomsterstilker ble funnet under det besøket. Utsettingen ble gjennomført, men vurderes å ha lav sannsynlighet for å lykkes.

Ti biller ble satt ut på hver av de to lokalitetene. Billene ble satt ut henholdsvis klokka 13:05 (Kalvøya naturreservat) og 13:45 (Kalvøya nordøst). Det var kraftig solskinn og varmt når billene ble satt ut. Billene ble plassert direkte på vertsplanten, men de var svært aktive og forsvant kjapt ut i terrenget.

Figur 2. Kart over kjente lokaliteter for dragehodeglansbille i Asker, Bærum og Oslo. Svarte sirkler angir lokaliteter hvor arten ble (gjen)funnet i 2022 og/eller 2023. Hvite sirkler angir lokaliteter hvor arten ikke ble gjenfunnet. Grå sirkler angir lokaliteter som ikke ble undersøkt. Lokaliteten på Snarøya i Bærum hvor arten første gang ble funnet er ikke tatt med på kartet da man ikke vet nøyaktig hvor den lå. Kartgrunnlag: Kartverket.

4.1 Asker: Brønnøya: Furuholmsveien 24

Lokaliteten er en privat hyttetomt vest på Brønnøya (Figur 3). Mye av tomta er kalktørreng, og enga har rikelig med dragehode spredt over en stor del av arealet. I 2022 ble populasjonen anslått til 100 kloner. I 2023 ble det ikke gjort forsøk på telling, men det ble funnet en del dragehodeplanter som ble oversett i 2022. Dragehodeglansbille ble funnet på lokaliteten i 2016 (Elven et al. 2016). Arten ble ikke gjenfunnet verken i 2022 eller 2023 trass grundig søk begge årene. Forholdene ligger likevel godt til rette for arten.

4.2 Asker: Brønnøya: Ladeveien 1

Lokaliteten er en ubebygd hyttetomt ved Viernbukta på Brønnøya (Figur 4, 5). Nabotomta (Ladeveien 3) har en hytte, og familien eier begge tomtene og bruker Ladeveien 1 som en forlengelse av hagen. En kalkrygg utgjør mye av tomta, og dragehode vokser oppå og langs nordkanten av ryggen. Mesteparten av ryggens areal holdes imidlertid som plen, og på dette arealet får ikke dragehodene anledning til å komme opp av bakken. I 2016 ble imidlertid ikke plenen klippet på forsommeren, og i juni det året ble det overraskende nok funnet både rikelig med dragehode og flere individer av dragehodeglansbille på det arealet som normalt slås (Elven et al. 2016). De siste årene har arealet blitt holdt snauklipt, og da har det bare blitt funnet fire-fem dragehodeindivider helt i nordkanten av ryggen

utenfor det området som slås (Figur 5). Billen ble lett etter både i 2022 og 2023, men ble ikke gjenfunnet. Med dagens skjøtsel har billen neppe livsgrunnlag på tomta, men den kan utvilsomt komme tilbake dersom man unngår å slå det arealet av ryggen hvor dragehode vokser i mai/juni, og heller utsetter slåttene til juli/august.

4.3 Asker: Brønnøya: Ladeveien 11

Lokaliteten er en nylig utbygd hyttetomt midt på Brønnøya (Figur 6, 7). Tomta har to små forhøyninger med kalktørreng hvor det tidligere vokste gode bestander med dragehode. Dragehodeglansbille ble funnet der i 2011 (Anders Endrestøl pers. medd.). I årene etter har dragehodebestanden gått sterkt tilbake, og de siste årene har det bare blitt funnet ett enkelt dragehodeindivid på en av forhøyningene (egne observasjoner). I 2022 hadde klonen fire blomsterstilker. I 2023 hadde den åtte blomsterstilker (Figur 7). Billen ble ikke funnet noen av årene. I dag er det ikke livsgrunnlag for billen på tomta, men med riktig skjøtsel vil både dragehode og dragehodeglansbille kunne returnere.

Nabotomta Ladeveien 9 har også et engparti hvor det er registrert dragehode. Dette engpartiet er i dag utskygget av skog, og dragehodene viser seg ikke over bakken. Med riktig skjøtsel ville dragehodene i prinsippet kunne komme tilbake, men i stedet er det gitt tillatelse til utbygging som med all sannsynlighet kommer til å ødelegge enga permanent.

4.4 Asker: Brønnøya: naturreservatet

Lokaliteten er en kalkodde ved Viernbukta på Brønnøya (Figur 8, 9). Området er vernet som naturreservat og brukes som friområde. Vegetasjonen består av kalktørreng og buskmark. Dragehode er registrert spredt på odden, og inntil for et par år siden fantes det en bra bestand med dragehode ved starten av stien som tar av fra Ladeveien og går ut på odden. På denne bestanden ble også dragehodeglansbille påvist i 2017 (Anders Endrestøl upublisert funn). De siste årene har odden blitt utsatt for ekstrem slitasje fra økt ferdsel. De områdene hvor dragehode-registreringene er gjort har i dag lite vegetasjon igjen. Ved starten av stien, der de største dragehodeklyngene befant seg, ble det for et par år siden oppført en benk (Figur 9). Slitasjen rundt benken har tilsynelatende utradert hele dragehodepopulasjonen og dermed også billepopulasjonen. I 2022 ble verken planten eller billen funnet i reservatet, men lokaliteten ble bare cursorisk undersøkt. I 2023 ble hele odden grundig undersøkt. Ingen individer av dragehode ble funnet, heller ikke rundt benken. Det kan ikke utelukkes at planten fortsatt finnes i reservatet, men populasjonen er kraftig redusert. I dag er det ikke livsgrunnlag for billen der. Det er bekymringsverdig at man tillater inngrep i naturreservater som direkte rammer og utradere bestander av prioriterte arter. Benken bør fjernes, og man bør sette inn tiltak for å begrense eller styre ferdselen slik at den sårbare vegetasjonen i reservatet kan restituere seg. Med riktig skjøtsel vil både dragehode og dragehodeglansbille kunne returnere.

4.5 Asker: Brønnøya: Ostsundveien

4

Lokaliteten ligger nord på Brønnøya, og består av en liten kalkrygg som deles mellom de to bebygde hyttetomtene Ostsundveien 4 og Vendelveien 2 (Figur 10, 11). Om lag 15 dragehodekloner vokser langs ryggen fordelt mellom de to tomtene. Dragehodeglansbille ble påvist i Ostsundveien 4 i 2017 (Elven & Bengtson 2017). Arten ble ikke gjenfunnet der i 2022, men i 2023 ble det funnet én enkelt hunn av dragehodeglansbille på tomta. Individet ble funnet sittende på vertsplanten. Vendelveien 2 ble også undersøkt begge årene, men billen har så langt ikke blitt

funnet der. Dragehodepopulasjonen er liten, men tydeligvis stor nok til at billen overlever. Lokaliteten ligger bare 100 meter fra Vendelveien 4, hvor det finnes en større populasjon av både planten og billen. Det er mulig at det er en viss flyt av biller mellom de to lokalitetene.

4.6 Asker: Brønnøya: Slottsveien 2

Lokaliteten er en liten engbakke som er delt mellom de to tomtene Slottsveien 1 og Slottsveien 2 helt sydøst på Brønnøya (Figur 12). I denne enga er det funnet én nokså stor og to små dragehodekloner fordelt mellom de to tomtene. Trass ekstremt små forhold ble det i 2017 funnet ett enkelt individ av dragehodeglansbille i Slottsveien 2 (Elven & Bengtson 2017). Arten ble lett grundig etter både i 2022 og 2023, men ble ikke gjenfunnet. Det er meget sannsynlig at den er utdødd, og forholdene for arten må regnes som dårlige. Det er uvisst om dragehodebestanden har vært større tidligere.

4.7 Asker: Brønnøya: Viernveien 14

Lokaliteten ligger på en privat hyttetomt øst på Brønnøya og består av en liten kalkrygg mellom hytta og stranda mot syd (Figur 13). Dragehode vokser fåtallig langs toppen av ryggen og i skråningen ned mot stranda. Dragehodeglansbille ble funnet på lokaliteten i 2016 (to individer) (Elven et al. 2016). Arten ble lett etter både i 2022 og 2023, men ble ikke gjenfunnet. Det ble imidlertid begge årene observert en del skader på plantene som er forenlige med bitemerker fra dragehodeglansbille. Vi kan dermed ikke avskrive at arten fortsatt finnes der. Fremmedarten gravbergknapp er i kraftig spredning på ryggen og utgjør en direkte trussel mot dragehodebestanden.

4.8 Bærum: Kalvøya: Kalvøya naturreservat

Dette er en av de to lokalitetene hvor dragehodeglansbille ble satt ut den 7. juni 2023.

Lokaliteten er en liten kalktørreng på nordkysten av Kalvøya (Figur 14, 15). Mot syd grenser enga

mot offentlig plen. Mot nord er den avgrenset av et lite holt med furuskog. Enga ligger så vidt innenfor Kalvøya naturreservat. Rundt 20-30 dragehodekloner vokser spredt på enga. Dragehodeglansbille ble funnet på lokaliteten i 2010 (Elven 2011). Lokaliteten ble undersøkt grundig i både 2022 og 2023 uten at billen ble funnet. I 2022 ble lokaliteten besøkt én gang av oss og to ganger av Biofokus (Olberg & Lønnve 2022). I 2023 ble den besøkt to ganger av oss. Det virker dermed lite sannsynlig at billen ble oversett.

Lokaliteten har fortsatt bra potensial for dragehodeglansbille. Utsettingen av biller i 2023 vurderes likevel å ha nokså lav sannsynlighet for å lykkes, siden lokaliteten ble såpass hardt rammet av tørke denne forsommeren. Det samme gjelder neste lokalitet.

4.9 Bærum: Kalvøya: Kalvøya nordøst

Dette er en av de to lokalitetene hvor dragehodeglansbille ble satt ut den 7. juni 2023.

Lokaliteten er en liten forhøyning med kalktørr- eng i den nordøstre delen av Kalvøya (Figur 16, 17). Enga er omkranset av skog mot nord, øst og syd, og skråner svakt mot parklandskap mot vest. Dragehode vokser spredt langs nordkanten av enga (cirka ti små kloner), og helt øst på enga finnes det i tillegg én meget stor klon som i 2023 hadde rundt 80 blomsterstilker (Figur 17). Dragehodeglansbille ble funnet på lokaliteten i 2010 (Elven 2011) og i 2017. Lokaliteten ble undersøkt grundig både i 2022 og 2023 uten at billen ble funnet. I 2022 ble lokaliteten besøkt én gang av oss og to ganger av Biofokus (Olberg & Lønnve 2022). I 2023 ble den besøkt to ganger av oss. Det virker dermed lite sannsynlig at billen ble oversett.

Lokaliteten har fortsatt potensial for dragehodeglansbille, men dragehodebestanden har trolig minket etter 2010. Antallet dragehoder ble ikke estimert da vi besøkte lokaliteten for første gang i 2010, men forfatteren minnes at dragehode da vokste rikelig og tett innenfor et areal på et par kvadratmeter i den østre delen av enga. Dette feltet med dragehode ser ikke lenger ut til å eksistere. Biotopen virker ellers fortsatt fin, og det er ikke opplagt hvorfor dragehodene har gått

tilbake. Slitasje fra ferdsel og/eller utskygging fra skogen mot syd kan være mulige årsaker.

4.10 Bærum: Lilleøya: Kirkegårdsenga

Denne lokaliteten ble vurdert som utsettingslokalitet, men planen ble frafalt fordi dragehodepopulasjonen i 2023 ble vurdert å være for liten.

Lokaliteten er en lysåpen, sydvendt bakke med tørr- eng like nord for Lilløyplassen naturhus på Lilleøya (Figur 18, 19). Lokaliteten og området rundt har gjennomgått store endringer de siste årene. Enga var tidligere omgitt av beiteland, men i 2019 startet anleggelsen av en minnelund på Lilleøya. Nesten hele det tidligere kulturlandskapet er nå omgjort til parklandskap med svært begrensede naturverdier. Samtidig har selve Kirkegårdsenga gjennomgått en mer positiv utvikling. Den var i mange år ute av hevd, og i 2019 var enga sterkt dominert av høyvokst engvegetasjon, inkludert store mengder kanadagullris. Dragehodebestanden var nok på nippet til å utgå helt som resultat av dette. Etter 2019 har hevd- en av enga blitt gjenopptatt, og dragehodepopulasjonen er nå på vei opp igjen.

Dragehodeglansbille ble påvist på Kirkegårdsenga i 2002 og 2005. Lokaliteten ble undersøkt grundig flere ganger både i 2022 og 2023 uten at billen ble gjenfunnet. I 2022 ble det estimert å være rundt 20 dragehodekloner spredt på enga. Alle klonene var nokså små, men det ble vurdert at lokaliteten egnet seg for utsetting av billen. Under det første besøket i 2023, som fant sted 30. mai, ble det imidlertid bare funnet fire-fem små dragehodekloner. Under det neste besøket, 7. juni, ble det funnet et titalls kloner med én til to blomsterstilker hver. Antallet var såpass lite at det ikke syntes forsvarlig eller hensiktsmessig å skulle forsøke å sette ut billen. Dragehodebestanden er fortsatt på vei opp igjen etter årene med gjengroing. Det anbefales å vurdere lokaliteten på ny om noen år, eventuelt å prøve å styrke bestanden gjennom utplantning av dragehode.

4.11 Bærum: Lilleøya: Storøykilen naturreservat

Denne lokaliteten ble vurdert som donorlokalitet, men planen ble frafalt da populasjonen av dragehodeglansbille viste seg å være svært liten i 2023.

Lokaliteten er en kalkkulle innerst i Storøykilen nord på Fornebu (Figur 20). Kollen omfattes av Storøykilen naturreservat. Dragehode vokser spredt rundt på kollen samt ganske tett i et felt i den slake sydvestskråningen mot Storøykilen. Det dreier seg for det meste om ganske små planter, men det finnes også noen store og frodige kloner, særlig på nordsiden av kollen. Dragehodeglansbille har blitt påvist på lokaliteten en rekke ganger; i 1998, 2002, 2005, 2006, 2015, 2022 og 2023. Biofokus forsøkte i 2022 bestandstelling på lokaliteten. Den 27. mai 2022 talte de 159 individer av antatt dragehodeglansbille der (Olberg & Lønnve 2022).

Lokaliteten ble besøkt to ganger i 2022. Lokaliteten ble bare overfladisk undersøkt under det første besøket 30. mai. Da ble det på kort tid funnet to-tre antatte dragehodeglansbiller på de store dragehodeklonene på nordsiden av kollen. Resten av kollen ble ikke undersøkt. Under det neste besøket den 7. juni var kollen sterkt rammet av tørke (Figur 20), og de fleste dragehodene var ganske dehydrerte. Plantene på nordsiden av kollen var noe friskere, og der ble det funnet tre antatte dragehodeglansbiller (Figur 21). Antallet var ikke høyt nok til at det ble vurdert som forsvarlig å høste biller derfra til flytting.

4.12 Bærum: Oksenøya: Oksenøya bruk

Denne lokaliteten ble brukt som donorlokalitet for utsettingene i 2023.

Lokaliteten, som også kalles «Trekantenga», ligger nord på Fornebu og består av et større, trekantet område med kalktørreng omgitt av bebyggelse på to sider og buskmark på den tredje (Figur 22, 23). Dragehode vokser meget rikelig på enga, og lokaliteten huser regionens største populasjon av dragehodeglansbille. Arten har blitt påvist der i 2002, 2010, 2011, 2014, 2022 og 2023. Biofokus forsøkte i 2022 bestandstelling på lokaliteten. Den 27. mai 2022 talte de 316

individer av antatt dragehodeglansbille der (Olberg & Lønnve 2022).

Fremtiden til populasjonen er imidlertid høyst usikker. Mellom 2019 og 2023 har det vært storstilt utbygging rundt enga, og naturområdene syd for enga er nå erstattet med boligblokker. Selv om selve engarealet har blitt forskånet mot direkte utbygging, er det all grunn til å frykte at de store endringene av nærområdene også vil ha negativ påvirkning på selve enga. Blant annet medfører blokkene mer utskygging fra syd, og det er sannsynlig at ferdsele på enga vil øke.

Lokaliteten ble i 2023 besøkt på selve flyttedagen 7. juni. Lokaliteten var da rammet av tørken, og mange av dragehodene var sterkt dehydrerte og hadde abortert blomsterknoppene. På de dehydrerte dragehodene var det få eller ingen dragehodeglansbiller å se. Imidlertid var det også noen dragehodekloner som sto fuktigere til og som dermed hadde holdt seg friskere. På disse var det svært mange dragehodeglansbiller (Figur 24), og det var også store mengder bittskader på plantene. Tjue individer av dragehodeglansbille ble samlet inn for flytting til Kalvøya (Figur 25).

4.13 Oslo: Bleikøya: Bleikøya vest 1

Lokaliteten er et område med åpen kalktørreng som ligger mellom hytter helt vest på Bleikøya (Figur 26). Det går en sti over enga, og det vokser flere titalls dragehodekloner på begge sider av stien. Dragehodeglansbille er påvist på lokaliteten i 2006, 2009 og 2015. Lokaliteten ble undersøkt både i 2022 og 2023. Billen ble ikke påvist under noen av besøkene. Forholdene ligger likevel godt til rette for arten.

4.14 Oslo: Bleikøya: Bleikøya vest 2

Lokaliteten er et område med åpen kalktørreng som ligger mellom hytter helt vest på Bleikøya (Figur 27). Lokaliteten ligger bare 50 meter sydvest for forrige lokalitet, og de to lokalitetene har ganske lik beskaffenhet. Det går en sti over enga, og det vokser mange titalls dragehodekloner på begge sider av stien. Dragehodeglansbille ble påvist på lokaliteten i 2009. Lokaliteten ble ikke undersøkt i 2022, men i 2023 ble lokaliteten grundig undersøkt uten at billen

ble funnet. Forholdene ligger likevel godt til rette for arten.

4.15 Oslo: Hovedøya: Østsiden

Lokaliteten ligger på den nordøstre ryggen av Hovedøya og består av to adskilte delpopulasjoner med dragehode (Figur 28, 29). Disse befinner seg bare 20 meter fra hverandre, men er adskilt av skog. Langs toppen av ryggen er det et avlangt, halvåpent område med kalktørreng (Figur 28). I nordøst-enden av denne engstripen vokser det cirka syv små dragehodekloner innenfor et område på 2 x 2 m. Den andre populasjonen ligger litt lenger øst, og består av

en grønn renne med tørrengvegetasjon i overgangen mellom skogen og den åpne skrenten ned mot stranda (Figur 29). Cirka 20-30 nokså store dragehodekloner ble funnet her innenfor et område på 3 x 3 m. Dragehodeglansbille ble påvist på lokaliteten i 2005, og det var trolig her i denne renna arten ble funnet. I 2022 ble denne populasjonen sjekket uten at billen ble gjenfunnet, mens populasjonen oppå ryggen ikke ble sjekket. I 2023 ble begge populasjonene sjekket grundig uten at billen ble funnet. Begge dragehodepopulasjonene opplever noe utskygging fra trær, men for øvrig ligger forholdene fortsatt godt til rette for billen på den østligste populasjonen, mens den vestligste trolig er for liten.

Figur 3. Asker: Brønnøya: Furuholmsveien 24. Lokaliteten er en privat hyttetomt med rikelig med kalktørreng og en bra bestand med dragehode. Dragehodeglansbillen ser imidlertid ut til å være borte. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

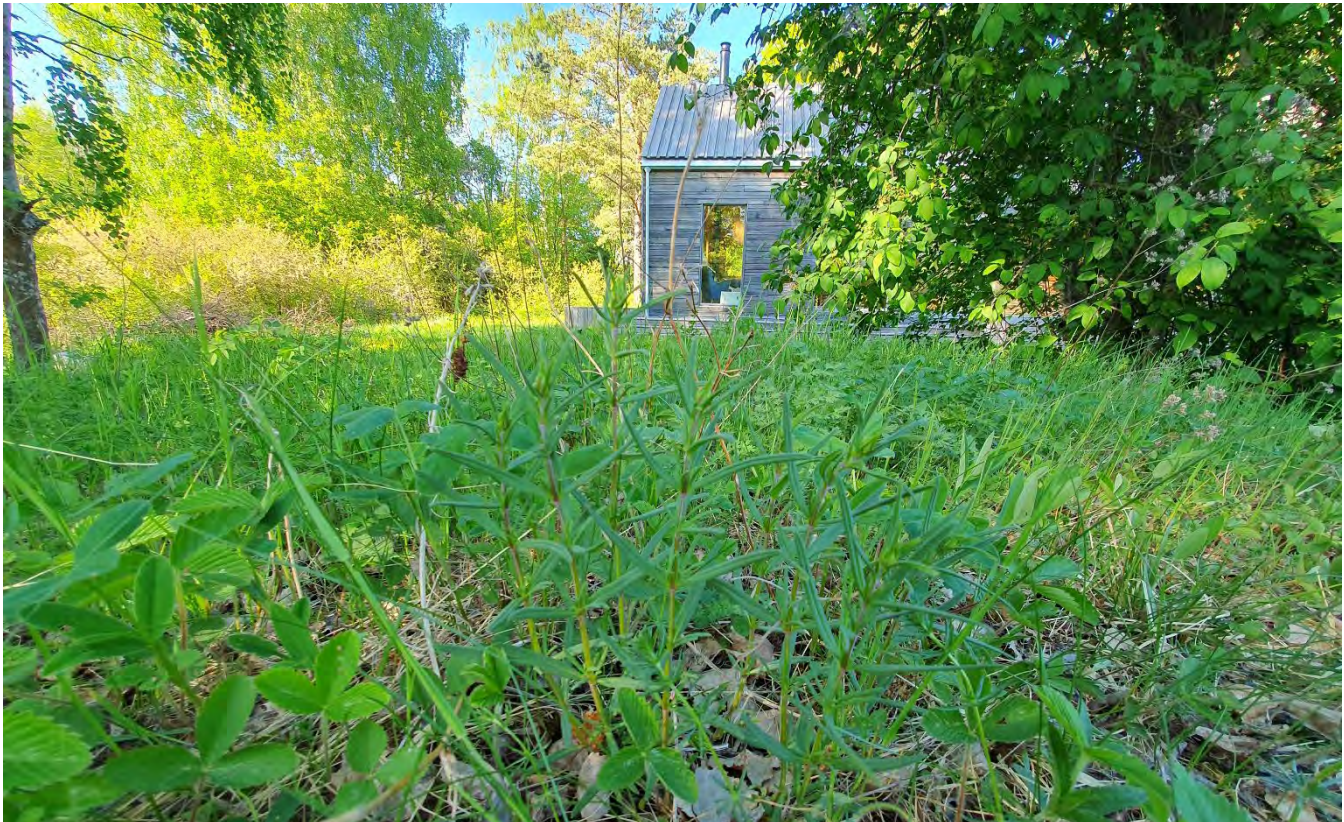
Figur 4. Asker: Brønnøya: Ladeveien 1. Lokaliteten er en kalkrygg som i utgangspunktet har tørrengvegetasjon, men som for en stor del holdes som plen. Dragehodene som vokser på dette arealet, får ikke anledning til å komme opp. Dragehodeglansbille ble ikke gjenfunnet verken i 2022 eller 2023. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 5. Asker: Brønnøya: Ladeveien 1. Langs nordkanten av ryggen, utenfor arealet som klippes, vokser det fire-fem små dragehodeindivider. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 6. Asker: Brønnøya: Ladeveien 11. Lokalteten er en nylig utbygd hyttetomt. Tomta hadde tidligere en bra bestand med dragehode. I dag er bestanden redusert til ett enkelt dragehodeindivid, og billen er borte. Foto: Hallvard Elven 10. juni 2022.

Figur 7. Asker: Brønnøya: Ladeveien 11. Det ene dragehodeindividet på tomta bar i 2023 åtte blomsterstilker. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 8. Asker: Brønnøya: Viernbukta naturreservat. Dragehode er registrert flere steder i naturreservatet, blant annet i denne leirskiferbakken. Sterk slitasje som følge av økt ferdsel har imidlertid redusert bestanden. I 2023 lyktes vi ikke med å finne noen individer av planten i reservatet. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 9. Asker: Brønnøya: Viernbukta naturreservat. Benken på bildet ble oppført for bare et par år siden. Der den står var det før en bra bestand med dragehode. Dragehodeglansbille ble funnet der i 2017. I dag later planten og billen til å være helt borte fra denne engflekken som følge av tråkk og slitasje. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 10. Asker: Brønnøya: Ostsundveien 4. Dragehode vokser fåtallig på kalkkryggen på bildet. Dragehodeglansbille ble ikke gjenfunnet på lokaliteten i 2022, men i 2023 ble en hunn av arten funnet her. Dragehodepopulasjonen strekker seg videre over tomtegrensen til Vendelveien 2 (hytta i bakgrunnen). Dragehodeglansbille har så langt bare blitt funnet på den ene siden av tomtegrensa. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 11. Asker: Brønnøya: Ostsundveien 4. Dragehodeklon. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 12. Asker: Brønnøya: Slottsveien 1 (forgrunn) og Slottsveien 2 (bakgrunn). Dragehode vokser svært fåtallig i denne lille engbakken som deles mellom de to tomtene. Dragehodeglansbille ble påvist i Slottsveien 2 i 2016, men ble ikke funnet verken i 2022 eller 2023. Det er små forhold og dårlige kår for billen. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 13. Asker: Brønnøya: Viernveien 14. Dragehode vokser fåtallig oppå og langs siden av kalkryggen på bildet. Dragehodeglansbille ble ikke påvist verken i 2022 eller 2023, men begge årene ble det notert mye gnagskader på plantene som er forenlige med skader fra dragehodeglansbille. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 14. Bærum: Kalvøya: Kalvøya naturreservat. Lokaliteten ble valgt som en av to utsettingslokaliteter i 2023. Dragehode vokser nokså tallrik i denne lille, svakt nordvendte tørrbakken. Den 7. juni ble ti individer av dragehodeglansbille fra Oksenøya bruk satt ut på lokaliteten. Lokaliteten var da ganske hardt rammet av tørke, og det spørs om utsettingen vil gi resultater. Foto: Hallvard Elven 30. mai 2023.

Figur 15. Bærum: Kalvøya: Kalvøya naturreservat. Utsetting av ti dragehodeglansbiller fra Oksenøya bruk. Billene ble satt ut på vertsplanten, men forsvant raskt ut i terrenget. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 16. Bærum: Kalvøya: Kalvøya nordøst. Lokaliteten ble valgt som en av to utsettingslokaliteter i 2023. Dragehode vokste tidligere nokså rikelig i denne enga, men later til å ha gått tilbake. Den 7. juni ble ti individer av dragehodeglansbille fra Oksenøya bruk satt ut på lokaliteten. Lokaliteten var da ganske hardt rammet av tørke (som man kan se på bildet), og det spørs om utsettingen vil gi resultater. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 17. Bærum: Kalvøya: Kalvøya nordøst. Den eneste virkelig store dragehodeklonen på lokaliteten var sterkt dehydrert når utsettingen fant sted 7. juni. Blomsterknoppene lå an til å bli aborterte. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 18. Bærum: Lilleøya: Kirkegårdsenga. Lokaliteten ble vurdert som utsettingslokalitet i 2023, men planen ble frafalt etter de innledende undersøkelsene. Etter mange år med gjengroing blir enda nå igjen slått, og dragehodepopulasjonen er på vei opp igjen, men populasjonen ble fortsatt vurdert som for liten til at det var hensiktsmessig å prøve å sette ut dragehodeglansbille. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 19. Bærum: Lilleøya: Kirkegårdsenga. Dragehode i stor (blå) knopp. Det ble bare funnet et titalls små dragehodekloner på enga i 2023, mot cirka tju e i 2022. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 20. Bærum: Lilleøya: Storøykilen naturreservat. Denne lokaliteten har en bra bestand av dragehode og en meget stor bestand av dragehodeglansbille. Den ble vurdert som donorlokalitet for utsettingen i 2023. Lokaliteten ble imidlertid kraftig rammet av tørken i 2023, og på selve «flyttedagen» 7. juni (bildet) ble det funnet for få individer av dragehodeglansbille til at det virket forsvarlig å skulle høste individer derfra til flyttingen. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 21. Bærum: Lilleøya: Storøykilen naturreservat. Antatt dragehodeglansbille på vertsplanten dragehode. Flere individer av billen ble observert på noen dragehodeklynger som sto litt friskere til enn resten og som dermed ikke var like dehydrerte. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 22. Bærum: Oksenøya: Oksenøya bruk. Denne lokaliteten ble brukt som donorlokalitet for utsettingene i 2023. Lokaliteten har en meget stor bestand av både dragehode og dragehodeglansbille. Også denne lokaliteten ble rammet av tørken i 2023, og på «flyttedagen» den 7. juni var allerede mange av dragehodene sterkt dehydrerte. Fortsatt fantes det likevel en del friske planter, og på disse ble dragehodeglansbille funnet i stort antall. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 23. Bærum: Oksenøya: Oksenøya bruk. Relativt friske dragehodeindivider i rød (middels stor) knopp. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 24. Bærum: Oksenøya: Oksenøya bruk. To antatte dragehodeglansbiller sitter og trykker i en dragehodeblomst. Billen var tallrik på de plantene som fortsatt var friske. Plantene hadde også svært mye gnagskader fra billen. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 25. Bærum: Oksenøya: Oksenøya bruk. Tjue individer av antatt dragehodeglansbille ble samlet inn fra denne lokaliteten og satt ut på de to utsettingslokalitetene på Kalvøya. Foto: Hallvard Elven 7. juni 2023.

Figur 26. Oslo: Bleikøya: Bleikøya vest 1. Dragehode vokser relativt tallrik på begge sider av stien i denne lille engbakken mellom hytter vest på Bleikøya. Dragehodeglansbille later til å være borte fra lokaliteten. Foto: Hallvard Elven 1. juni 2023.

Figur 27. Oslo: Bleikøya: Bleikøya vest 2. Lokaliteten ligger like ved den forrige, og de to lokalitetene har ganske lik beskaffenhet. Dragehode vokser også her tallrik på begge sider av stien. Dragehodeglansbille later også her til å være borte fra lokaliteten. Foto: Hallvard Elven 1. juni 2023.

Figur 28. Oslo: Hovedøya: østsiden. Lokalteten ligger på østryggen av Hovedøya og består av to dellokaliteter bare 20 meter fra hverandre. Bildet viser den ene dellokaliteten, som er en avlang lysning langs toppen av ryggen. Dragehode vokser fåtallig i den nordøstre enden av lysningen. Dellokaliteten ble ikke undersøkt i 2022, men i 2023 ble den undersøkt uten at billen ble funnet. Foto: Hallvard Elven 1. juni 2023.

Figur 29. Oslo: Hovedøya: østsiden. Lokalteten ligger på østryggen av Hovedøya og består av to dellokaliteter. Bildet viser den andre dellokaliteten; en smal renne med tørrengvegetasjon i overgangen mellom skogen oppå ryggen og den åpne skråningen ned mot stranden. Dragehode vokser moderat tallrik her. Dellokaliteten ble undersøkt både i 2022 og 2023 uten at billen ble funnet. Foto: Hallvard Elven 1. juni 2023.

5.1 Konklusjon

Undersøkelsen i 2023 bekrefter funnene fra 2022. Dragehodeglansbille later i løpet av de siste fem til ti årene til å ha forsvunnet fra rundt halvparten av de kjente levestedene i kommunene Asker, Bærum og Oslo. Dette er en dramatisk tilbakegang på kort tid som gir grunn til uro for artens fremtid i regionen. Lokalitetene i indre Oslofjord utgjør grovt sett halvparten av artens kjente forekomster på verdensbasis. Den brå og dramatiske tilbakegangen i denne regionen er dermed også en betydelig trussel mot artens eksistens globalt.

Artens tilbakegang har trolig flere årsaker. Tørkesommeren 2018 var trolig en viktig medvirkende årsak, og kan forklare hvorfor dragehodeglansbille tilsynelatende har forsvunnet fra en del lokaliteter som fortsatt synes godt egnet for arten. Eksempler er Bleikøya vest 1 og 2 i Oslo, østsiden av Hovedøya i Oslo, og Furuholmsveien 24 på Brønnøya i Asker. På andre lokaliteter har biotopen blitt mer eller mindre kraftig forringet i løpet av de siste 10–15 årene, og dette fremstår som den mest sannsynlige årsaken til at dragehodeglansbiller har forsvunnet. Eksempler er Kirkegårdsenga på Lilleøya i Bærum samt Viernbukta naturreservat på Brønnøya i Asker. Enkelte steder har dragehodebestanden gått tilbake uten at det er noen opplagt årsak til det. Et eksempel er utsettingslokaliteten Kalvøya nordøst i Bærum.

Dersom artens tilbakegang i indre Oslofjord skal bremses, trengs det aktive tiltak på flere fronter. Dragehodeglansbiller må vernes mot ytterligere inngrep, bevaringsskjøtsel bør iverksettes der det er relevant, og man bør forsøke å tilbakeføre billen til lokaliteter hvor den har forekommet inntil nylig og hvor det fortsatt synes å være gode forhold for den.

I 2023 ble det gjort forsøk på dette siste tiltaket. Dragehodeglansbiller ble forsøkt tilbakeført til lokaliteter hvor den ble vurdert å være utdødd. På grunn av tørken dette året er det sterkt tvilsomt om tiltaket vil lykkes, men det vil uansett være nødvendig å sette ut individer i flere omganger over flere år før man kan ha rimelig håp om at en reintroduksjon vil lykkes.

For 2024 bør det legges en mer langsiktig plan for bevaring av dragehodeglansbiller i indre Oslofjord. Planen bør inkludere ny utsetting av biller på de to utsettingslokalitetene på Kalvøya. Man bør også vurdere om arten skal settes ut på ytterligere lokaliteter. Aktuelle lokaliteter er blant annet de antatt tomme lokalitetene på Bleikøya og Hovedøya i Oslo. Videre er man nødt til å diskutere hvordan artens lokaliteter kan vernes bedre enn tilfellet er i dag, samt diskutere mulighetene for skjøtsel av de lokalitetene hvor vertsplanten dragehode er i tilbakegang.

- Artsdatabanken 2021. Norsk rødliste for arter 2021. Nettressurs. Url:
<https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisterforarter/2021/>
- Direktoratet for naturforvaltning 2010. Handlingsplan for dragehode *Dracocephalum ruyschiana* og dragehodeglansbille *Meligethes norvegicus*. DN-rapport 2010-5. Direktoratet for naturforvaltning. 54 sider.
- Easton, A. 1959. A new Norwegian species of *Meligethes* Stephens (Col., Nitidulidae). Norsk Entomologisk Tidsskrift 11. 50–53.
- Elven, H. 2011. Kartlegging av dragehodeglansbille (*Thymogethes norvegicus*) på Østlandet 2010. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen - rapport 1/2011. 31 sider.
- Elven, H. 2024. Reinventering av dragehodeglansbille i 2022. Naturhistorisk museum Rapport 124. 83 sider.
- Elven, H. & Bengtson, R. 2017. Kartlegging av rødlistete sommerfugler og dragehodeglansbille på Brønnøya i Asker i 2017. Intern rapport til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. 49 sider.
- Elven, H., Bengtson, R. & Aarvik, L. 2016. Sommerfuglkartlegging på Brønnøya i Asker kommune i 2016. Naturhistorisk museum Rapport nr. 58. 93 sider.
- Olberg, S. & Lønnve, O. J. 2022. Bestandsestimering og kartlegging av dragehodeglansbille, *Meligethes norvegicus*. Biofokus rapport 2022-130. Stiftelsen Biofokus. 20 sider.
- Tingstad, L. & Endrestøl, A. 2021. Bevaringsutsetting av truede arter. Utkast til nasjonale retningslinjer. NINA Rapport 1993. Norsk institutt for naturforskning. 102 sider.

